

BUDAPEST 100

írta: Pölcz Márton

TARTALOM

Minden év egy tavaszi hétvégéjén kitarja kapuit néhány belvárosi ház, hogy azok elmesélhessék történeteiket az érdeklődő közönségnek. Ez a Budapest 100 elnevezésű esemény, amelynek háttéréről, felépítéséről és céljairól szól az írásom.

Budapest 100

Négy évvel ezelőtt, egy tavaszi reggelen iskolába menet furcsa plakátot pillantottam meg az akkori gimnáziumom épületének a falán. „Budapest 100” – ez állt rajta és nem tudtam hová tenni ezt az információt. Megkérdeztem az egyik osztálytársamat a feliratról, mire ő azt felelte hogy létezik ez a dolog, hogy minden évben az akkor százéves budapesti épületeket megünnepelik és rendezvényeket tartanak bennük. Érdekesnek találtam a ténytet, hogy létezik egy ilyesfajta esemény, de felfoghatatlan volt a számomra az, hogy mégis hogyan lehet az iskola száz éves, mikor azt csak 1959-ben alapították? Ezután utánajártam az épület történetének és tényekre bukkantam, amikről korábban nem volt tudomásom. Kiderült például, hogy az iskola épületét Lajta Béla tervezte, valamint az is, hogy a második világháború idején gettót telepítettek az intézmény falai közé. Ezen új ismeretek hallatán döbbsentem rá arra, hogy milyen

remek kezdeményezés is a Budapest 100, és mostanra jutottam el odáig, hogy írással megismertethetem ezt az eseményt az Olvasóval.

A belvárosban működik a Közép-európai Egyetem Nyílt Társadalom Archívum (Open Society Archives, röviden OSA) levéltára. A levéltár egyrészt hidegháborús és emberi jogi gyűjtemények repositóriumaként, másrészt laboratóriumként is funkcionál, ahol a levéltári anyagok kiértékelésének és bemutatásának új módjaival kísérleteznek. 2011-ben, mikor az intézmény székhelyéül szolgáló Goldberger-ház (V. kerület, Arany János utca 32.) száz éves lett, az OSA karöltve a Kortárs Építészeti Központtal (röviden KÉK) gondolt egy merészet és megalapították a Budapest 100 nevű programsorozatot. Az ötlet az volt, hogy minden évben az akkor száz éves budapesti épületek az év századik napjához legközelebb eső hétvégén nyissák meg kapuikat és különféle programokon keresztül megismertessék a házak és a lakóknak a történeteit az odalátogató érdeklődőkkel. És a történet azóta is folytatódik.

A Kortárs Építészeti Központ (XI. kerület, Bartók Béla út 10-12.) bevonása a rendezvény lebonyolításába szinte megkerülhetetlennek tűnt. A KÉK már 2011 előtt is többszáz sikeres építészeti témájú kiállítást és fesztivált szervezett, tehát tisztában

voltak azzal, hogyan kell egy Budapest 100 kaliberű eseményt koordinálni. A KÉK legfőbb feladatainak tartja az építészet oktatását és fejlesztését szakmai és nem-szakmai környezetben, valamint hogy a nyilvánossággal is megismertesse az ezekkel kapcsolatosan felmerülő kérdéseket. A központ kutatói valamint tanácsadói munkát is végez.

Az ambiciózus hozzáállás és a tapasztalat elengedhetetlen kellékei egy fesztivál megszervezésének, azonban már az előkészületek tartogatnak valami nehézséget, amit ugyan minden évben áthidalnak, a kezdeti években szinte lehetetlen feladatnak tűnt: hogyan lehet összeszedni olyan házakat, amik éppen az adott évben töltik be századik életévüket és rábírní a lakóközösséget arra, hogy vegyenek részt a rendezvényen?

2011-ben a kutatás a megfelelő házak iránt igencsak körülményes utánajárást igényelt. A lehetséges ünneplő házak kiválasztásához a korszak építészetével foglalkozó könyveket, helytörténeti kiadványokat, műemlékvédelmi és a kerületi önkormányzatok által kiadott védettségi listákat lehetett igénybe venni, ugyanis leginkább ezekből a forrásokból derült ki az, hogy egy ház pontosan mikor épült. A használatbavételi engedélyek kiadása az adott kerület építési hatóságához tartozott, amelyek az esetek többségében nem maradtak fent. Az épületek felderítésének egy másik módjaként kínálkozott volna az a lehetőség, ha hirdetést tesznek közzé arról, hogy jelentkezzenek olyan lakók, akik tudják hogy a házuk idén ünnepel, de ezekből az emberekből is kevés adódott volna.

A nehézségek ellenére végül is mindig sikerült összeállítani egy listát a lehetséges résztvevő házokról, amit még a rendezvény előtti időszakban pontosítottak.

2013 és 2015 között a szervezők egy újabb kutatási módszerre bukkantak rá a potenciális házak felderítéséhez. Az 1871 és 1921 között heti rendszerességgel megjelenő Építő Ipar című szaklapban magánépítési engedélyezési jelentéseket publikáltak, amelyek tartalmazták a korabeli címeket, helyrajzi számokat, valamint az építésszek neveit is. Ezen iratok alapján sikerült összeállítani egy kb. 300-400 címet tartalmazó listát, amelyek alapján le lehetett ellenőrizni, hogy egy ház valóban száz éves-e. Abban az esetben ha igen, és a lakóközösség vállalta az eseményen való részvételt, a Budapest 100 munkatársai tovább folytatták a kutatást a ház története iránt.

2014 őszén a fesztivál kisebb arculatváltáson ment át. Egyre nagyobb lett az érdeklődés a programok iránt, valamint lecsökkent a századik évfordulójukat ünneplő belvárosi épületek száma is, így 2015-ben került megrendezésre az első kötetlen Budapest 100. Ebben az évben azok a házak vehettek részt, amelyek az azt megelőző öt évben ünnepeleék századik életévüket.

2016-ban a fesztivál elnyerte mai formáját. Az esemény tematikáát kapott, ami abban az évben a Nagykörút lett, és minden ház jelentkezhetett ami a körúton található. Leegyszerűsödött a kutatási folyamat, mivel nem kellett jelöltek után kutatni, csupán egyeztetni a körúti lakóközösségekkel, valóban szeretnének-e részt vállalni a Budapest 100-on.

2017-ben a fesztivál tematikája a rakpart lett, amelynek keretein belül a rakparton található házakra szegeződött a figyelem.

Idén május 5. és 6. között került megrendezésre a nyolcadik Budapest 100, amelynek címe „Nyissunk a térre!” is elárulja, hogy a belvárosi terek és a körülöttük levő épületek kerültek előtérbe.

A fesztivál kétség kívül évről évre nagyobb és nagyobb tömegeket vonz, amelynek sikerességében nem csak a szervezők, de az önkéntesek és a lakók is óriási szerepet vállalnak.

Minden évben sok-sok önkéntes szánja rá magát arra, hogy a szabad idejében könyvtári és levéltári források alapján adott házakról derítsen ki információkat, amelyeket aztán megkeres, hogy megérdeklődjön, vannak-e ott olyan lakók akik ismerik a ház történetét és meg is osztanák más emberekkel. Az önkéntes nem csak megszervezi a programokat, hanem összekovácsolja a ház lakóit, valamint folyamatosan tartja is velük a kapcsolatot, mindezt több hónapon keresztül.

A lakók részéről hatalmas jófejség, hogy megosztják a házukat egy hétvégére idegen emberekkel, és természetesen a szervezők munkája is megsüvegelendő, hiszen több hónapon keresztül szerveznek egy fesztivált a közjó érdekében.

Összességében és magamat ismételve el kell mondanom, hogy a Budapest 100 egy kivételesen nemes üzenetet közvetítő eseménysorozat és egy olyan téma, amiről a Budapest Világváros keretein belül nem hangzott el sok minden, viszont érdemes lenne róla beszélni.

2018. május 14.

Források

Képek:

<http://www.gyogyvizek.hu/gyogyfurdok/szent-gellert-gyogyfurdo-es-uszoda.html>

Oldal látogatásának ideje: 2018. május 14.

<http://budapest.varosom.hu/blog/sajtokozlemenyn/2014-ben-ismet-lesz-Budapest100.html>

Oldal látogatásának ideje: 2018. május 14.

<http://jozsefvaros.hu/hir/5755/ujra-megnyiltak-a-hazak-kapui-a-budapest100-on>

Oldal látogatásának ideje: 2018. május 14.

Szövegek:

<http://www.radnoti.hu/tortenelmunk/iskola-tortenet/76-az-iskola-toertenete>

Oldal látogatásának ideje: 2018. május 14.

<http://budapest100.hu/rolunk/hatter/>

Oldal látogatásának ideje: 2018. május 14.

<http://budapest100.hu/kutatas/>

Oldal látogatásának ideje: 2018. május 14.

<http://budapest100.hu/rolunk/>

Oldal látogatásának ideje: 2018. május 14.